

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE VERBO DEI|| scripto & non scripto,|| QVATVOR LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

VII. De libro Esther.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53828](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53828)

CAPVT VII.

De libro Esther.

HACTENVS de primo ordine sacrorum librōrum disputatum est: nunc de libris singulis secundi ordinis, de quibus maior difficultas est, seorsim differemus. Ac primus se offert liber Esther, quem librum tres grauiissimi scriptores extra Canonem posuerunt. **Melito Asianus** apud Eusebium lib.4.hist.cap.26. **Athanasius** in Synopsi, & **Gregorius Nazianzenus** in eo carmine, quod scripsit de genuinis Scripturis. Non defuerunt etiam, qui librum quidem Esther inter sacros libros numerandum censuerint, septem verò postrema capita, quòd in Hebraicis textibus non habeantur, eius libri vera membra esse negauerint, & tanquam adulterina atque aliena, à reliquo corpore rescanda putauerint. In qua sententia fuisse B. Hieronymum, ex eius præfatione colligitur. Sequuti S. Hieronymum sunt, non modò ante Concilium Tridentinū **Nicolaus Lyranus**, **Dionysius Carthusianus**, **Hugo & Thomas** de Vio Cardinales, in commentariis huius libri, verum etiam post Concilium **Sixtus Senensis** in lib.1.& 8. Bibliothecæ sanctæ.

At librum hunc sacrum & diuinum esse, satis certè probant omnia illa Pontificum & Conciliorum decreta; necnon tam multa Patrum Hebræorum, Græcorum & Latinorum testimonia, quæ suprà in quarto huius libri capite annotauimus. Nam si Melitonem, Athanasium & Gregorium detahas, reliqui omnes de libri huius diuina auctoritate consentiunt. Quod verò attinet ad ea capita, quæ in Hebraicis codicibus non habentur, ea quoque ad sacrum canonem pertinere, his rationibus confirmamus.

Primùm enim negari non potest, quin vetera Concilia **Laodicænum** cap.59. & **Carthaginense III.** can. 47. veteresq; Patres Græci, **Origenes** in 1. Psal. **Eusebius** lib.4. hist. cap.25. **Cyrillus** catech. 4. & **Damasceus** lib.4. cap.18. necnon Patres Latini, **Hilarius** in 1. Psal. **Innocentius** epist. 3. **Ruffinus** in simbolo, & **Augustinus** lib. 2. doct. Christ. cap. 8. cùm inter sacros libros volumen Esther numerant, de eo volumine esse locutos, qui tum ipsi, tum Ecclesia vniuersa eo tempore vtebatur. Vtebatur autem eo tempore vniuersa Ecclesia libris sacris,

iuxta

iuxta eam editionem, quam S. Hieronymus præfatione in librum Esther, & sæpe alibi, vulgatam appellare solet, quæ, ut ipse ait, Græcorum lingua & literis continetur; in qua editione septem illa capita libri Esther, de quibus nunc agimus, non defuisse, testes sunt in primis ipsi Græci textus, qui nomine septuaginta duorum interpretum circumferuntur: testis quoque est S. Athanasius in Synopsi, ubi summam, & primas sententias singulorum librorum adscribit: testis denique est S. Hieronymus, qui in sua translatione aliquot locis admonet, septem ista capita in Hebræis textibus non haberi, sed ex vulgata editione à se esse deprompta. Quare si Concilia, & Patres librum Esther, qualem ipsi legere consueverant, in sacrum Canonem retulerunt: certè librum integrum, atque his septem adiunctis capitibus, retulerunt.

Quid, quod Patres non modò librum ipsum inter sacros numerant, sed etiam ex postremis septem capitibus non rarò testimonia petunt? Vide Chrysostomum hom. 3. ad populum Antiochenum, & Augustinum epistol. 199. ad Ediciam. Quid, quod Origenes in epistol. ad Iulium Africanum, hanc ipsam partem libri Esther, quæ in Hebræorum voluminibus non habetur, sacram & canonicam esse demonstrat? *In libro, inquit, Esther, neque Mardochai, neque Esther preces, quæ legentes possunt adificare, habentur apud Hebræos, sed neq; epistola, neq; qua ab Aman scripta est de euerfione gentis Iudeorum, neque Mardochai ex nomine Regis Artaxerxis gentem à morte liberans. Apud septuaginta autem & Theodotionem ea sunt. Et infra: Vide ergo, ne imprudentes, & inscientes abrogemus exemplaria, quæ habentur passim in Ecclesiis, & legem statuamus fraternitati, ut deponant quidem sacros, qui apud eos feruntur libros, assententur autè Hebræis, & persuadeant, ut nos puris impertiant, & qui nihil habeant figmenti. An non prouidentia in sanctis Scripturis dedit omnibus Christi Ecclesiis adificationem? non curam gessit eorum, qui empti sunt pretio, pro quibus Christus est mortuus?*

Accedit postremò decretū Tridentini Concilij, sess. 4. quo libri omnes in ipso decreto paulò antè numerati, cum omnibus suis partibus approbantur, prout in Ecclesia legi consueuerunt, & in Latina vulgata editione habentur. cuius Concilij auctoritas, quamuis apud hereticos nulla sit, apud Sixtum

tamen

tamen ceterosque Catholicos maxima atque antiquissima est.

Sed Concilium, inquit Sixtus lib. i. de veris librorum partibus loquitur, non de additamentis, qualia sunt postrema capita libri Esther. Atqui si ista Sixti responsio vera esset, multæ aliæ partes sacrorum librorum, Danielis, Marci, Lucæ, Iohannis, apud Catholicos in discrimen vocarentur. Quid enim haberet Sixtus quod diceret, si ei ad eas partes diuinorum voluminum conseruandas, Concilij decretum, quasi murum quendam obiicienti, responderetur ab aduersariis, Concilium de veris partibus esse loquutum, ea verò additamenta esse, non partes?

Deinde quis ambigere poterat, certis libris à Concilio approbatis, omnes etiam veras partes eorum librorum esse approbatas? Quorsum igitur addit Concilium illa verba (cum omnibus suis partibus) nisi ut omnes intelligant, eas etiam partes, de quibus aliquando controuersia fuerat, ad sacrorum librorum Canonem pertinere?

Denique Tridentinum Concilium sententiam suam sequentibus verbis ita luculenter explicuit, ut nullus omnino tergiuersationi locus sit relictus. Cum enim dixisset; Si qui autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus; adiunxit continuò, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt. Quis autem nescit, feria quarta post Dominicam secundam quadragesimæ, publicè in Ecclesia, inter ipsa sacrorum solemnias, lectionem decantari ex 13. cap. Esther? Et rursum ex eodem capite lectionem pronuncitari in ea Missa, que legi solet aduersus Paganos? Ac demum orationem Esther recitari ex cap. 14. eiusdem libri in Dominica 22. post Pentecosten, Euangelio ac symbolo decantato? Sed operæ pretium erit iam aduersariorum argumenta diluere.

Aiunt primò, cum liber Esther Hebraico sermone scriptus sit, septem ista capita, quæ apud Hebræos non habentur, sine dubio censerì debere supposititia. Respondemus cum Origene loco notato, probabile esse, aliquando ista etiam capita in textu Hebraico fuisse, deinde casu aliquo excidisse. Certè Iosephus lib. 11. antiquit. cap. 6. dum historiam Esther enarrat, duas epistolas Assueri, & orationem Mardochei non prætermittit: cum tamen nihil horum nunc in Hebræorum codicibus

bus habeatur: neque credibile est, à Iosepho hæc esse conficta, cum ipse idem lib. 10. cap. 12. de se ista loquatur: *In ipso, inquit, historia mea principio propter eos, qui questionem faciunt, aut in aliquo culpam nituntur, astruxi dicens, translaturum me libros Hebraicos in eloquium Græcum: Et hos volentibus aperire, neque aducere me aliquid seorsum, neque subtrahere me promittens.*

Potest etiam responderi, primum libri huius auctorem, qui Hebraicè historiam Esther scribendam suscepit, summam tantum historiæ conscripsisse: deinde alio tempore scriptam fuisse historiam eandem ab aliquo alio copiosius, & translata in linguam Græcam à Lisimacho, regnante in Ægypto Ptolomæo Epiphane & Cleopatra, ut indicatur in hoc ipso libro ca. 11. Porro prioris auctoris librum ipsum Hebraicum, posterioris autem non ipsum librum, sed solum translationem ad nos peruenisse.

SECUNDO obiciunt, non cohærere postrema ista capita cum superioribus. Nam cap. 2. narrantur insidiæ duorum Eunuchorum, & detectio earundem industria Mardochei. Deinde rursus eadem narrantur cap. 11. & 12. sed priori loco dicuntur insidiæ factæ fuisse anno septimo Assueri; & cap. 6. additur, nihil omnino mercedis accepisse Mardocheum, qui eas patefecerat: in loco autem posteriore dicuntur factæ anno secundo Assueri, & additur, datis pro delatione muneribus.

Respondeo, septem illa capita libri Esther, quæ sunt postrema in editione Latina vulgata, non esse reuera postrema, sed quædam eorum pertinere ad initium libri, ut cap. 11. & 12. Quædam ad medium, ut cap. 13. 14. 15. 16. Quædam ad finem, ut cap. 10. quod perspicuum est, tum ex Græcis codicibus, ubi omnia suo ordine collocata sunt; tum ex annotatione S. Hieronymi inserta cap. 10. & 11. & seq. huius libri in Bibliis Latinis. Patitur autem Ecclesia ea capita simul ad finem libri permanere, ubi ea S. Hieronymus collocauit, ut intelligamus, quid huius libri sit, & quid etiam non sit in codicibus Hebræorum.

Narratio igitur insidiarum, quæ habetur cap. 12. in Latinis Bibliis, ad initium libri pertinet, atque ibi narrantur insidiæ per anticipationem; quæ rursus narrantur postea suo

F loco

loco cap. 2. Factę sunt autem anno septimo, vt habetur cap. 2. non autem anno secundo, vt videtur colligi ex cap. 11. siquidem illa verba cap. 11. anno secundo regnante Artaxerxe, &c. non debent extendi vsque ad narrationem insidiarum, sed solum ad ea, quę dicuntur in ipso cap. 11. id est, ad somnium, quod Mardocheus vidit antequam Esther Assuero coniungeretur.

Quod verò obiiciebatur de mercede delationis, non habet difficultatem. Nam etsi non habuerat Mardocheus mercedem pro delatione, quando Rex iussit regei sibi annales, vt dicitur cap. 6. tamen habuit postea amplissimam mercedem, quę describitur in eodem 6. cap. & ea significatur cap. 12. per illa verba, Datis pro delatione muneribus.

Dices fortasse, si ista narrantur per anticipationem, cur in Gręcis textibus sequitur; Et factum est post hæc in diebus Artaxerxis, &c. narratur enim conuiuium Regis Assueri factum anno tertio regni eius, & indicat Scriptura, id factum esse post detectionem insidiarum, quas supra diximus anno septimo factas esse. Respondemus, illud (post hæc) non referri ad ea, quę narrata sunt per anticipationem, sed ad somnium Mardochei, quod suo loco narratum fuerat.

Obiiciunt TERTIO, pugnare ista capita postrema cum aliis partibus huius libri, totumque librum suspectum reddere. Siquidem in epistola Assueri, quę habetur cap. 16. dicitur Aman gente atque animo Macedo fuisse, Persarumque imperium ad Macedones transferre voluisse. Ex quibus verbis colligitur, historiam Esther incidisse in vltima temporum Regum Persarum. Nec enim timere potuit Assuerus, ne regnum Persarum ad Macedones transferretur; nisi esset iam illud regnum alicuius nominis. Fuit autem regnum Macedonum obscurissimum vsque ad tempora Philippi patris Alexandri Magni, vt Iustinus testatur ad finem libri sexti, nec initio regni Philippi, sed anno vicesimo primùm coeperunt vires eius regni suspectę esse Persis, vt Diodorus refert lib. 16. Incidit autem annus Philippi vicesimus in annum 23. Regis Artaxerxis Ochi, vt ex Chronico Eusebij cognosci potest. At qui nullo modo fieri potest, vt post annum vicesimum tertium Ochi, contingerit historia Esther. quæro enim, quis fuit Rex ille Persarum, qui habuit Esther vxorem? Ochusne? At hæc

hæc historia non post annum XXIII. sed anno XII. regni Assueri completa est, vt habetur in libro Esther, cap. 3. Num Arses Ochi successor? At ille solis quatuor annis regnavit; quæ ratione nec Darius Arsis successor, & postremus Persarum Rex, maritus Esther esse potuit; quippe qui sex tantum annis regno potitus est.

Adde, quod si ad finem regni Persarum pertineret historia Esther, superuixisset Mardocheus ferè ad trecentos annos. Fuit enim Mardocheus translatus cum Iechonia ex Hierusalem in Babylonem à Nabuchodonosor Rege Chaldæorum, Esther 2. & 11. & certè habuit tunc aliquot annos: deinde mansit in captiuitate annis LXX. Superuixisset postea ab initio regni Cyri, vsque ad finem Ochi; qui sunt anni ducenti & viginti. Coniunge annos LXX. cum annis CC. XX. & adde adhuc aliquot alios, quos egit ante captiuitatem, & inuenies ferè CCC. annos. & augetur difficultas etiam propter Esther: nam cum ipsa fuerit neptis Mardochei, iuxta Hieronymi versionem; aut patruelis, iuxta Hebraicos & Græcos codices, vel fuit æqualis Mardocheo, vel non multò iunior; & quando etiam fuisset centum annis posterior, habuisset saltem vitæ annos ducentos, cum ad nuptias Assueri peruenit. Quis autem credat anum ducentorum annorum esse illam formosissimam virginem, quam Rex Persarum præ omnibus mulieribus adamauit?

Respondemus, multas esse de tempore, quo vixit Esther, scriptorum sententias; & quamquam non sunt omnes æquè probabiles, tamen nulla est tam improbabilis, vt si eam sequamur, propositam obiectionem diluere non possimus.

ALIQVI igitur historiam Esther ante solutionem captiuitatis Babylonicæ constituunt, voluntque Assuerum Darij Medi patrem, cuius fit mentio Danielis nono, eum esse qui Esther duxit vxorem. Quæ opinio placuisse videtur Melchiori Cano libro II. de locis, cap. 6. & Gerardo Mercatori in Chronologia; qui auctores ad illam obiectionem de Aman, qui transferre voluit imperium Persarum ad Macedones, responderent: non ideo hoc voluisse Aman, quod iam tum regnum Macedonum ita floreret, vt cum Persis de imperio orbis terræ contenderet; sed contra potius, quia cum ipse gente Macedo esset, voluit gentem suam, per ea tempora obscu-

ram, illustrissimam reddere, translato ad se & suos nobilissimo imperio.

Est tamen improbabilis hæc sententia; Primò, quia maritus Esther passim dicitur Artaxerxes, quod nomen Medis non conuenit, cum sit proprium Regum Persarum.

Secundò, quia maritus Esther regnabat ab India vsque ad Æthiopiam, Esther 1. Nunquam autem Medi tam amplum imperium possederunt. Loquimur autem de temporibus regni Medorum ante Cyri Monarchiam. tamen enim eo tempore maius esset Medorum, quam Persarum regnum, vt sanctus Hieronymus testatur in caput quintum Danielis: Non tamen erat regnum illud Medorum tam amplum, quam postea fuit Monarchia Persarum, siue regnum Assueri mariti Esther.

Tertiò, quia maritus Esther se, & Persam, & Persarum Regem disertè vocat, Esther vlt. At Assuerus, de quo agitur Daniel. 9. de femine Medorum erat.

Quartò, quia maritus Esther regnum suum à Deo Hebræorum recognoscit, Esther vlt. Nusquam autem legimus Medos coluisse Deum Iudæorum: de Cyro verò & posteris eius id legimus. Nam 2. Paralipom. vlt. & in 1. Esdr. 1. Cyrus dicitur Omnia regna mundi dedit mihi Deus cœli, & ipse iussit, vt ædificarem domum in Hierusalem: & 1. Esdr. 6. & 7. leguntur epistolæ Darij & Artaxerxis, Regum Persarum, quibus Deum Iudæorum hi Reges agnoscunt, & sacrificari pro se ac regno suo iubent.

Quintò, quia maritus Esther Susis regiam suam habebat, Esther 1. At Susa non erat Medorum regia, sed Persarum, vt scribunt Solinus cap. 58. Diodorus lib. 11. & Plutarchus in Artaxerxe; Neq; his repugnant Iustinus li. 1. & Q. Curtius lib. 4. qui regiam Persarum scribunt fuisse Persopolim. Nam vt refert Strabo lib. 15. & Persopolis & Susa, regiarum vrbes Persarum erant. Sed Persopolis ideo regia dicebatur, quod apud eam gazæ & sepulcra Regum essent; Susa verò quod in ea Reges ipsi morarentur. Susis autem sedem suam Cyrus constituit, quòd cum ea ciuitas sita esset in finibus Assyriæ, Persis & Mediæ, commodissimè poterat inde vniuersum imperium defendi & regi. Non igitur Assuerus maritus Esther Medus aliquis fuit, sed Persa.

ALIORVM opinio est, maritum Esther non alium esse posse, quàm Cambysem, qui etiam Assuerus dicitur, primo Esdr. 4. Quæ sententia Iudæorum est in ea Chronologia, quæ סדר עולם. id est, ordo seculi inscribitur. & eandem sequitur Gilbertus Genebrardus in sua Chronologia.

Porro Iudæi, tres tantum numerant Reges Persarum, Cyrum, Assuerum & Darium, qui à Magno Alexandro victus fuit. quocirca nulla eis quæstio remanet de ætate Mardochei & Esther, vel de Aman & regno Macedonia. Tres autem tantum fuisse Reges Persarum, duobus testimoniis Scripturarum probant. Vnum est Danielis II. vbi Daniel posteaquam dixerat tres Reges futuros fuisse in Perside post Darium Medum, continuo subiungit de Alexandro; Surget verò Rex fortis, & dominabitur, &c. Alterum est in 2. lib. Esdr. cap. 12. vbi enumerat Nehemias magnos sacerdotes à Iosue filio Iosedech vsque ad Iaddum, quem constat temporibus Alexandri Magni sacerdotio functum. Ex quo sequi videtur, vt pauci admodum fuerint Reges Persarum, cum Nehemias, qui tempore Cyri primi Regis vir maturus erat, tempora Alexandri Magni attigerit, qui Persarum Monarchiam destruxit.

Sed hæc Iudæorum opinio nullo modo nobis probari potest. Nam Assuerus maritus Esther supra duodecim annos regnavit, Esther 3. Cambyfes autem non vixit in regno nisi annos septem, & menses quinque, iuxta Herodotum lib. 3. vel annos tantum sex, si Iosepho Hebræo credimus, lib. II. antiquitat. cap. 2. quibus omnes alij scriptores assentiuntur. Nec possunt Iudæi dicere, multos præterea annos Cambysem regnasse cum patre suo Cyro, cum ipsum Cyrum tribus tantum annis regnasse iidem Iudæi velint.

Deinde Cambyfes toto tempore imperij sui Iudæos odio prosequutus est, nec vnquam permisit templum ædificari Hierosolymæ; vt aperte colligitur ex lib. I. Esdræ cap. 4. Quis igitur credat Cambysem illum Assuerum esse, qui post mortem Aman Iudæorum amantissimus fuit? Quid, quod Assuerus noster in libro Esther cap. vlt. indicat, se longo interuallo distare à temporibus Cyri, cum dicit, beneficio Dei cæli datum fuisse regnum maioribus suis, atque vsq; ad sua tempora conseruatum. quæ certè in Cambysem non conueniunt, qui Cyro proximus fuit.

Neque fundamentum Hebræorum de tribus Persarum Regibus solidum est, cum non solum omnes omnino historici Græci & Latini contradicant, & ipse etiam Iosephus natione ac religione Hebræus; sed etiam Daniel atque Esdras. Nam Danielis cap. II. post illa verba; Ecce adhuc tres Reges stabunt in Perside; sequitur: Et quartus ditabitur opibus nimis super omnes; & cum inualuerit diuitiis suis, concitabit omnes aduersus regnum Græcorum. Quibus verbis aperte describitur Xerxes, qui cum innumerabili exercitu venit in Græciam.

In lib. autem I. Esdræ cap. 4. fit mentio Cyri, qui templum extrui iussit; Assueri, seu Artaxerxis, qui id ipsum prohibuit; & Darij, qui iterum imperauit, ut templum ædificaretur. deinde ca. 6. post Darium ponitur alius Artaxerxes, qui etiam nominatur in lib. 2. Esdræ cap. 2. Cur autem Daniel post Xerxem continuè transeat ad Alexandrum Magnum, ratio est, ut scribit in eum locum S. Hieronymus, quia Daniel non proposuerat historiam Regum texere, sed predicere regnorum mutationes. Numerauit igitur Reges Persarum vsq; ad Xerxem, qui bellum gessit aduersus Græcos, ut indicaret, inde postea natam esse occasionem, ut Græci armarentur in Persas, eosq; tandem Alexandro duce, imperio spoliarent.

Alterum illud argumentum de numero Pontificum, diluit Beda lib. 3. in Esdr. cap. 32. vbi docet Nehemiam enumerasse genealogiam Iosue Pontificis vsque ad Iaddum, quia Iaddi infantiam attingit. Nam, ut habemus in 2. lib. Esdræ cap. vlt. tempore Nehemiæ summus Pontifex erat Eliasib nepos Iosue, & proauus Iaddi, qui tempore Alexandri iam senex pontificatum gerebat: inter finem Artaxerxis Longimani, cuius pincerna erat Nehemias, & initium Alexandri, sunt anni nonaginta quinque. Fieri igitur optimè potuit, ut Iaddus, qui tempore Alexandri senex erat, tempore Nehemiæ infans esset.

ALIA sententia aliorum est, maritum Esther esse Darium Hytaspis, qui Cambyfi successit. Quæ sententia Ioannis Carionis est in Chronico, & Ioannis Benedicti in annotationibus marginalibus ad librum Esther; & quamquam superioribus duabus probabilior est; mihi tamen ob illa ipsa argumenta, quæ ipsi pro se adferunt, reicienda videtur.

Dicunt,

Dicunt, existimare se Darium Hyftaspis esse Assuerum nostrum, tum quia duas vxores habuit, Atossam & Artystonam; tum etiam quia morabatur in vrbe Susa: quæ duo referuntur de Assuero nostro in libro Esther. At Herodotus lib. 3. docet, tam Atossam quàm Artystonam vxores Darij, filias Cyri fuisse; quod certè nostræ Esther non conuenit. incoluisse autem Susam non est proprium Darij, sed commune Regibus Persarum, vt supra docuimus ex Strabone.

ALIA sententia, & quidem valde celebris, **Artaxerxem Mnemonem** maritum Esther facit; ita Eusebius docet in Chronico, quem Beda in lib. de sex ætatibus, & permulti alij scriptores sequuntur.

Sed aduersus hanc sententiam duo sunt non leuia argumenta. Primum, scribit Iosephus in i. lib. contra Appionem, non haberi apud Hebræos in canone sacrorum librorum, eos libros, qui post tempora Artaxerxis Longimani scripti sunt. Siquidem librorum sacrorum canonem Esdras composuit, cuius vita non extenditur vltra tempora Longimani: at liber Esther semper in canone Hebræorum fuit, vt ex eodem Iosepho in lib. ii. antiquit. cap. 6. & in eodem lib. i. contra Appionem colligitur: non igitur historia huius libri ad tempora Mnemonis referenda est.

Deinde Artaxerxis Mnemonis vitam diligenter scripsit Plutarchus, qui tamen ne innuit quidem aliquid eorum, quæ habentur in lib. Esther, quin potius contrarium inde colligitur. Narrat enim Plutarchus, Artaxerxem Mnemonem duas coniuges habuisse, Statiram & Atossam. neutra autem esse potest Vasthi aut Esther, quæ vxores Assucri nostri fuerunt. Nam Vasthi repudiata fuit, Esther i. Statira autem veneficio interfecta, dum adhuc Regina esset, & cum ingenti Regis dolore. Atossa verò repudiata nunquam fuit, sed vixit cum Artaxerxe vsque ad eius mortem. Iam verò Esther Hebræa erat genere, & in matrimonium accepta ab Artaxerxe anno septimo regni eius, Esther 2. Atossa autem non Hebræa, sed Persica, & ipsius Artaxerxis filia erat: Statira verò non anno septimo regni assumpta, sed antequam regnare inciperet Artaxerxes, ab eo ducta fuerat.

EST IGITUR postrema sententia, eaque meo quidem iudicio maximè probabilis, Iosephi lib. ii. cap. 6. necnon Sul-

pitij lib.2. sacrae historiae, & Nicephori Constantinopolitani in Chronico, multorum aliorum, quos sine nomine refert Eusebius in Chronico, qui docent, Astuerum maritum Esther non alium esse posse, quam Artaxerxem, qui dictus est Longimanus. quam sententiam nos etiam sequimur, tum quod argumenta, quibus alias sententias refutauimus, aduersus hanc sententiam nihil efficiant, tum etiam quia si cui fides habenda est in hac historia, maximè Iosepho, qui & Hebraeus, & sacerdos, & peritissimus rerum Hebraicarum erat. Verisimile etiam est Nehemiam Hebraeum idcirco pincernam tanti Regis esse potuisse, quia & Regina Esther Hebraea, & praefectus palatij Mardocheus Hebraeus erat.

At, inquiunt, si Mardocheus cum Rege Ioachim translatus fuit ex Hierusalem in Babylonem: quomodo fieri potest, ut vsque ad tempus Artaxerxis Longimani superuixerit? Respondeo, non esse id omnino incredibile; sunt enim ab initio captiuitatis Babylonicæ vsque ad Longimanum anni circiter C. LXV. Non est autem incredibile eo tempore Mardocheum superasse annum C. LXV. quando diu postea S Paulus Eremita annum attigit C. XV. sancto Hieronymo teste, & nos ipsi viderimus senem annorum C. V. ita robustum & vegetum, ut multos adhuc annos superuicturus esse videretur.

Deinde, quod Scriptura dicit, Mardocheum translatum fuisse in Babylonem cum Rege Ioachim: rectè intelligi potest, etiam si nondum natus fuisset Mardocheus. Siquidem transferri potuit, non in se, sed in parentibus, aut maioribus suis, quemadmodum Zorobabel & Iosue dicuntur rediisse in Hierusalem ex captiuitate, quam transtulerat Nabuchodonosor, 2. Esdr. 7. & tamen Zorobabel natus est in ipsa captiuitate, Matth. 1. & idem verisimile est, de Iosue filio Iosedech. Et Gen. 1.46. ac Deuteron. 10. legimus, intrasse in Ægyptum cum Iacob septuaginta animas, in quo numero comprehenduntur duo filij Ioseph, qui nati erant in Ægypto, nec alia ratione dici possunt in Ægyptum esse ingressi, nisi quia Ioseph, in cuius lumbis ipsi erant, in Ægyptum intrauerat.

